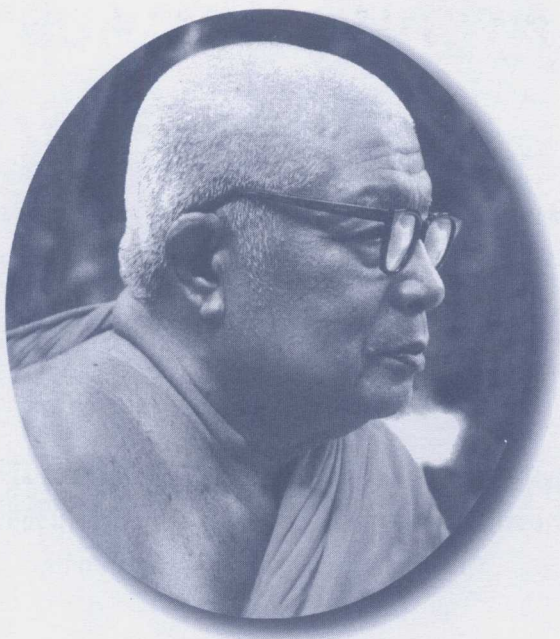

นิพพาน ที่นี้และเดี๋ยวนี้ !

นิพพาน ที่นี่และเดี๋ยวนี้ !

พุทธทาสภิกขุ

นิพพานที่หนึ่งและเดียนี่ !

พุทธศาสนิกขุ

ธรรมบรรยาย ชุด “มหาวิทยาลัยต่อทางสุนัข” ครั้งที่ ๔
แสดงแก่พระภิกษุราชภัฏ ณ สวนโมกขพลาราม
๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนห้องสมุดศาลาจำปีรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนเสถียรธรรม เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้

ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน

ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๕๘๓-๔๒๔๓, ๕๘๔-๓๐๗๔

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ : เบญจมาศ โพธิ์อรอด

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์ โดย สุนทรพิลิม โทร.๘๐๓-๒๒๔๔

พิมพ์ที่ : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ จำกัด โทร.๕๘๓-๘๐๐๑, ๕๘๔-๒๒๔๑

นิพพาน ที่นี่และเดี๋ยวนี้!

พุทธทาสภิกขุ

ท่านที่เป็นภิกษุราชภัฏ จะต้องลาสิกขาทั้งหลาย,

การบรรยายแบบมหาวิทยาลัยต่อทางสุนัช ๑๐ ชั่วโมง
ของเราเป็นครั้งที่ ๔ นี้ ผมจะพูดด้วยหัวข้อว่า “นิพพานที่นี่
และเดี๋ยวนี้” ดังได้เคยพูดมาแล้วในตอนก่อน เกี่ยวกับนรก
และสวรรค์. ถ้าเป็นอย่างที่แท้จริง ต้องเป็นที่นี่และเดี๋ยวนี้
คือ เป็นสันตภิฎฐิโก แล้วก็ได้กล่าวไว้ถึงนิพพาน ก็ต้องที่นี่
และเดี๋ยวนี้ ซึ่งจะได้พูดกัน ก็คือที่กำลังจะพูดนี้เอง.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

พุทธบริษัท

รู้เรื่องนิพพานไม่สมบูรณ์.

เรามีการศึกษาไม่สมบูรณ์ ศึกษาพุทธศาสนาไม่สมบูรณ์ แล้วก็พินเฉียดด้วย พุทธบริษัทจึงไม่รู้เรื่องนิพพานโดยสมบูรณ์; มันก็ต้องบรรลุนิพพานไม่ได้, ไม่ได้รับรสของนิพพานตามที่ควรจะมี.

ที่นี้ขอให้มองให้เห็นว่า ถ้าไม่มีนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธศาสนา. นี้คุณต้องยอมรับข้อนี้เอาไปคิดพิจารณา; ถ้าไม่มีนิพพาน จะเป็นพุทธศาสนาไม่ได้; ไม่ใช่พุทธศาสนา, หรือไม่มีพุทธศาสนา. ที่นี้ถ้าไม่รู้จักนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท.

ถ้าถือตามความหมายที่ถูกต้อง เป็นพุทธบริษัทกันทั้งที ก็ต้องรู้สิ่งที่เป็นหัวใจ หรือสิ่งที่สูงสุดของพุทธศาสนา; เพราะฉะนั้น เราจึงต้องมีความรู้เรื่องนิพพานโดยถูกต้อง, ปฏิบัติอยู่เต็มตามที่ควรจะปฏิบัติ, แล้วก็ได้รับผลเท่าที่ควรจะได้รับไม่มากก็น้อย; อย่างนี้ต่างหาก จึงจะเป็นพุทธบริษัท; จะถือเสียว่า บวชเหลืองๆ แดงๆ แล้วก็จะเป็นพุทธบริษัท ถ้าไม่รู้เรื่องหัวใจของพุทธศาสนาเสียเลย มันก็เป็นแต่เปลือกเป็นแต่บัญญัติ เป็นแต่ทะเบียน ทำนองนั้น.

ที่นี้ขอให้คุณทดสอบดู ตามที่ผมจะพูดต่อไปว่า ความรู้เรื่องนิพพานของเรา กำลังมีอยู่อย่างไร? ในที่ต่างๆ ไป รวมทั้งคุณเองคนหนึ่งด้วย พิจารณาดูคุณมีอย่างนั้นหรือเปล่า?

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

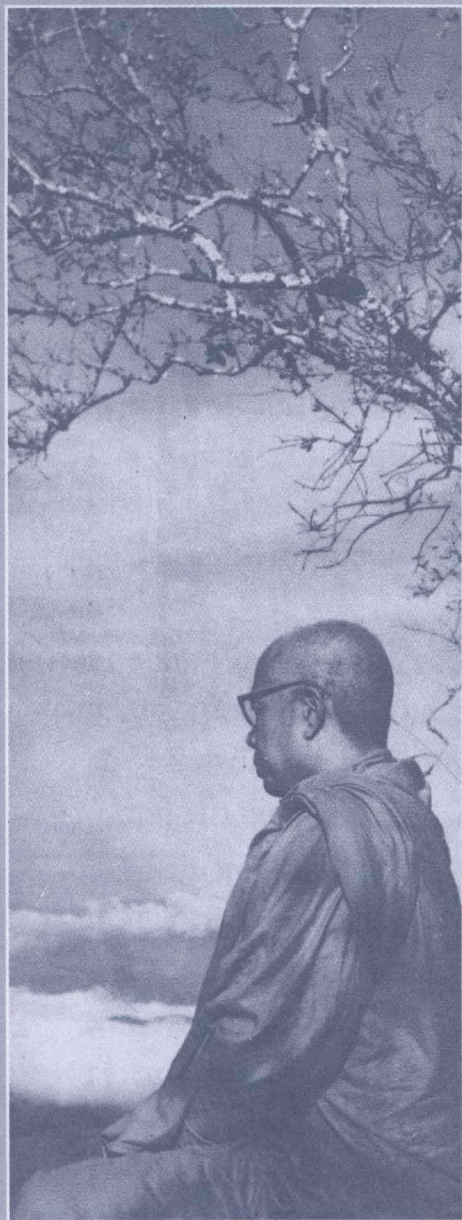
รู้จักนิพพานเพียงว่าถึงยาก, จะถึงต่อตายแล้ว

เดี๋ยวนี้ ในเมืองไทยเรา ประชาชนถือว่า นิพพาน เป็นสิ่งที่ยากนักยากหนา. ในการที่จะถึงได้. และเป็นของ เหลือวิสัย แล้วพ้นสมัยที่จะถึงได้แล้วในสมัยนี้ นี่คุณคิดอย่าง นี้หรือเปล่า? คุณเล่าเรียนมาอย่างนี้ คุณมีความคิดต่อพระ นิพพานอย่างนี้หรือเปล่า? “มันยากเกินกว่าจะถึงได้ แล้ว ก็เหลือวิสัย, แล้วก็สมัยนี้พ้นสมัยแล้ว, ไม่ต้องเอาเรื่องนิพพาน มาพูดกัน”. ถ้าคุณกำลังมีความรู้เหมือนคนทั่วไปอย่างนี้แล้ว ละก็ เราก็จะต้องพูดกันใหม่.

แล้วเขารู้หรือถือกันอยู่ว่า ต้องสร้างบารมีตายเกิด ๆ ๆ เรื่อยไป เป็นหมื่นชาติแสนชาตินั้นจึงจะนิพพาน ; หมายความว่าเข้าโลงกันหมื่นหนแสนสน จึงจะถึงนิพพาน. ถ้า คุณเคยได้รับความรู้มาอย่างนี้ หรือเชื่ออยู่อย่างนี้ ก็ขอให้ เตรียมตัวสำหรับจะพูดกันใหม่แล้ว.

แล้วก็ นิพพานนั้นถึงต่อตายแล้ว ผมคิดว่าเรามีความ เชื่ออย่างนี้กันมากทีเดียว. นี้เราบอกว่านิพพานที่นี้และเดี๋ยว นี้ ไม่ใช่ต่อตายแล้ว ; เพราะว่าการศึกษาหมาทางด้วนนั้น สอนด้วน ๆ ; สอนว่านิพพาน แปลว่าตาย ของพระพุทธเจ้า หรือของพระอรหันต์.

ในโรงเรียนเขาสอนว่า คนตายเรียกว่าตาย, พระเจ้า

พุทธทาสลิลิต

กิเลส กับ เรา

- ◆ กิเลสบังคับเรา
นำเกลียด เป็นทุกข์
- ◆ เรบบังคับกิเลส
สวยงาม เป็นสุข
- ◆ ไม่เกี่ยวข้องเสียเลย
เพราะหมดกิเลส ก็บริสุทธิ์
ไม่สุข ไม่ทุกข์
คือนิพพาน.

นิพพานทุกอิริยาบถ

- ◆ นิพพาน มิใช่ตาย
แต่เป็นความเย็นแห่งชีวิต
(ความดับแห่งความร้อน)
ซึ่งมิใช่ ตี-บุญ-สุข
แบบชาวโลก
- ◆ จงมีนิพพานทุกอิริยาบถ
ที่ความร้อน (กิเลส) ไม่เกิด.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

แผ่นดินตายเรียกสวรรคต, เจ้านายตายเรียกพิราลัย อนุจักรกรรม อะไรเรื่อย ๆ มา, ช้างตายเรียกว่า ล้ม, เพื่ออธิบายคำว่า ตายตัวเดียว, เขาเอาคำว่า “ตาย” นี้ ไปให้เป็นอาการของ พระพุทธเจ้า หรือ ของพระอรหันต์ นี้ เด็ดๆ ก็เข้าใจว่า นิพพาน คือ ตาย แล้วจะได้อะไรกันเล่า? พอนิพพานก็คือ ตาย ตายแล้วจะได้อะไรกัน? แล้วจะนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ได้อย่างไร? นี้ นิพพานต้องที่นี้ และเดี๋ยวนี้.

อ้างว่า นิพพานสูญเปล่า ไม่มีรสอะไร.

ที่นี้เขายัง พุดกันอยู่อย่างทำลาย, เป็นการทำลายหมดว่า นิพพานนี้จิตซัด ไม่มีรสชาติอะไร, นิพพานนี้สูญเปล่า, ไม่มีอะไร ว่างเปล่า สูญเปล่า ไม่มีอะไร ก็เลยหมดกัน.

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผลก็คือว่า ไม่มีใครสนใจ นิพพาน ไม่มีใครรู้สึกว่ นิพพานเป็นเรื่องที่ควรสนใจและคุ่มค่าที่ไปสนใจเข้า. เดี่ยวนี้ก็ไม่มีใครสนใจนิพพาน แม้ในเมืองพุทธ ประเทศไทยชาวพุทธ เมืองพุทธนี้ ก็ไม่มีใครสนใจในนิพพานซึ่งเป็นตัวแก่นแท้ ปลายทางของพุทธศาสนา. นี้ผมยังยืนยันอยู่ว่า ถ้ายังไม่รู้จัก หรือไม่รู้เรื่องของนิพพาน ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท; ถ้าไม่มีเรื่องของนิพพานก็ไม่ใช่พุทธศาสนา.

นิพพานที่นี้และที่อื่น!

ที่นี้ขอทำความเข้าใจกันใหม่ เรามีความเชื่อมีความเข้าใจกันอยู่อย่างนั้นนะ. นี้ขอทำความเข้าใจกันเสียใหม่, แล้วจะได้เชื่อกันเสียใหม่. อย่าเป็นพุทธบริษัทที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา; ถ้ารู้จักพุทธศาสนา ต้องรู้เรื่องนิพพาน. ฉะนั้นเราอย่าเป็นพุทธบริษัท โดยที่ไม่รู้จักพุทธศาสนา. เพราะว่าเราเกิดมาโดยทะเลเบียน พ่อแม่เป็นพุทธ ลูกก็เป็นพุทธ มันก็มีโอกาสที่จะเป็นพุทธบริษัทได้โดยไม่ต้องรู้พุทธศาสนา. นิพพานมิใช่เรื่องเหลือวิสัย.

ขอให้พุทธบริษัทที่รู้จักพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระนิพพานนี้เป็นหัวใจ. เราอย่าต้องเป็นพุทธบริษัทที่เรียนพุทธศาสนา ปฏิบัติพุทธศาสนากันอย่างละเมอๆ, เรียนกันอย่างละเมอ, ปฏิบัติกันอย่างละเมอ. เรากำลังเป็นอย่างนี้หรือเปล่า?

และที่ว่าจะลืมนองยากสักหน่อย ก็คือ อย่าเป็นคนเนรคุณต่อพระนิพพาน ซึ่งช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ได้. ผมคิดว่าคุณคงไม่เข้าใจ ยังไม่เข้าใจว่า พระนิพพานช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ทุกวันๆ นี้ได้ ; แล้วเราก็เนรคุณ คือไม่รู้คุณของพระนิพพาน. เดียวก็จะพูดกันแน่นอน.

เพราะว่าพระองค์ไม่ได้ตรัสสิ่งที่เหลือวิสัย คุณช่วยให้ความเป็นธรรมแก่พระพุทธเจ้าบ้าง; ไปเหมาเขลาๆ ตามๆ กันไปว่า บางเรื่องเหลือวิสัย เช่น เรื่องพระนิพพานนี้ เหลือ

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

วิสัยของคนทั่วไป. แต่ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้
ตัดรสสิ่ง, หรือเรื่องที่เหลือวิสัย ; เพียงแต่ว่า ต้องเป็นวิญญ
ชนอยู่บ้าง. อย่าเป็นคนโง่งเง่าเต่าตุ่น ; ดังบทพระธรรมคุณว่า
ปัจจุตค เวทิตพฺโพ วิญญฺหิ เราสวดอยู่ทุกวันว่า “วิญญชนพึง
รู้ได้เฉพาะตน” ท่านใช้คำว่า วิญญชน คือ คนธรรมดา มี
ความรู้ที่จะรู้อะไรได้, ไม่ใช่คนโง่งเง่าเต่าตุ่น ; อาจจะมีเหลือ
วิสัยเฉพาะคนโง่งเง่าเต่าตุ่น แต่ว่าคนโง่งเง่าเต่าตุ่น ถ้าเขียนให้
ถูกจุดมันก็ลูกโพล่งได้ คือรู้ได้เหมือนกัน ; มันเป็นถึงอย่าง
นั้น. ถ้าสำหรับคนธรรมดาสามัญแล้วต้องไม่เหลือวิสัย. พระ
พุทธเจ้าท่านไม่ได้ตัดรสเรื่องที่เหลือวิสัย.

ฉะนั้น เราควรจะนึกถึงข้อที่เดี๋ยวนี้ถือกันว่า เรื่อง
นิพพานเหลือวิสัย ถ้าว่าเหลือวิสัยจะมีประโยชน์อะไร ? การ
ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า รู้แต่เรื่องเหลือวิสัย สอนแต่เรื่อง
เหลือวิสัย ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย.

ที่เชื่อกันว่า ต้องสร้างบารมีหมื่นชาติ แสนชาติ จึง
จะถึงนิพพานนั้น นี่มันมีปัญหายุ่งยากที่ว่า “ชาติ” คำพูดว่า
ชาติ นี้มีอยู่ ๒ ความหมาย คือใน ภาษาคน อย่างหนึ่ง, ใน
ภาษาธรรม อย่างหนึ่ง.

ต้องเข้าใจภาษาคน-ภาษาธรรม

จะเข้าใจนิพพานง่ายขึ้น.

ขอแทรกตรงนี้ว่า ความรู้เรื่องภาษาคน-ภาษาธรรม

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

นี้สำคัญมาก. ภาษาคนจะพูดไปโดยมองเห็นด้วยตา ไม่รู้เรื่องความหมายอันลึกซึ้งทางจิตใจ ก็พูดออกไป. คนธรรมดาพูดออกไป นี่ก็พูดอย่างภาษาคน; ที่นี้พูดภาษาธรรมนั้นมองลึกลงไป ถึงความหมายในภายใน ไม่เอาอยู่ที่รูปร่างภายนอก. คนนั้นเขารู้ลึกถึงภายในแล้ว เขาพูดออกมา มันก็ต้องเรียกว่า พูดภาษาธรรม. ภาษาคน ภาษาธรรม, คำพูดทุกคำมี ๒ ความหมายทั้งนั้น.

ถ้าพูดโดยภาษาคน เอว้ตฤเอว้ร่างกายเป็นหลัก พระพุทธเจ้าก็นิพพานแล้ว คือตายแล้ว เผลแล้ว เหลือแต่กระดูกแล้ว ; นี่เรียกว่าพูด ภาษาคน คือดูด้วยตาเห็นอย่างนั้นแล้วก็พูดอย่างนั้น. ที่นี้ถ้าพูดโดย ภาษาธรรม พระพุทธเจ้ายังอยู่ และไม่รู้จักตาย; อย่างที่พระองค์ตรัสไว้เองว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา. ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม” พระพุทธเจ้าเป็นธรรม พูดภาษาธรรมก็ยังอยู่. นี่ดูเถอะมันต่างกันอย่างไร? ถ้าพูดภาษาคน พระพุทธเจ้าตายแล้ว, เผลแล้ว, หמדแล้ว, พูดภาษาธรรมยังอยู่ตลอดเวลา, ยังอยู่กับเราตลอดเวลา

ทุกเรื่องมองให้เห็นอย่างนี้ เหมือนที่พูดกันตอนเช้าว่าถ้าพูดภาษาคน : นรกอยู่ในดิน สวรรค์อยู่บนฟ้า ถึงกันต่อตายแล้ว ; แต่ถ้า พูดภาษาธรรม นรกกับสวรรค์อยู่ที่นี้และเตี้ยนี้ : สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ. นี่ความต่างกัน

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

มันมีอยู่อย่างนี้ ทำความเข้าใจเสียให้ถูกต้องว่า เรากำลังพูดภาษาไหน ?

ต้องศึกษาชาติ-ความเกิด ทั้งภาษาคน-ภาษาธรรม.

ถ้าพูดว่าชาติ, ชาติ ความเกิดในภาษาคนก็เอาวัตถุร่างกายเป็นหลัก ก็คือเกิดออกมาจากท้องแม่ ออกมาเป็นเด็กโต จนกว่าจะตาย ก็นับว่าชาติหนึ่ง อายุหลายสิบปีกว่าจะตาย. "ชาติ" ในภาษาคน คือเนื้อหนังที่เกิดมาจากท้องแม่ อยู่หลายสิบปีแล้วก็ตาย ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง.

ทีนี้ถ้า "ชาติ" ในภาษาธรรม ไม่อย่างนั้น มันเล็งไปที่ตัวความคิด เกิดความคิดความรู้สึกว่า "กู" ขึ้นมาครั้งหนึ่ง: ตัวกูอย่างนั้น ตัวกูอย่างนี้ ขึ้นมาครั้งหนึ่ง, แล้ว เดี่ยวมันก็ดับไป, ความคิดนี้เดี๋ยวมันก็ดับไป ; นี่ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง. เพราะฉะนั้น ในวันหนึ่งเรามีได้หลายชาติ เกิดได้หลายชาติ ซึ่งถ้าถืออย่างภาษาคน ก็หลายสิบปีชาติหนึ่ง, แล้วกว่าจะเข้าโลงทั้งหมด มีชาติเดียว ; ถ้าพูดในภาษาธรรมวันเดียวมีได้หลายชาติ หลายสิบชาติก็ได้ แล้วแต่ว่ามีเรื่องมากเรื่องน้อย.

ความรู้สึกประเภทที่ว่า "กู" หรือ "ฉัน" หรือ "เรา" อะไรก็ตาม มันเกิดขึ้นมาครั้งหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง ; ต้องศึกษากันอย่างละเอียด เช่นว่า เราเห็นสิ่งที่น่ารัก แล้วก็รัก นี่เป็นความคิดที่เป็นกิเลส แล้วก็อยากจะได้ เพราะความ

พุทธทาสลิขิต

หลักครอบจักรวาล

◆ ดับความยึดมั่น = ดับทุกข์

◆ หลักนี้ใช้ครอบจักรวาล :-

◆ ทุกมุมโลก

ไม่ว่าชนชาติไหน

ภาษาไทย

◆ ไม่ว่ามนุษย์ยุคไหน

ก่อนยุคไหน

◆ ไม่ว่ามนุษย์

ในดาวพระเคราะห์ดวงไหน

◆ ไม่ว่าในอนาคต

นานอีกเท่าไร

◆ บอกทำให้พิสูจน์ว่า

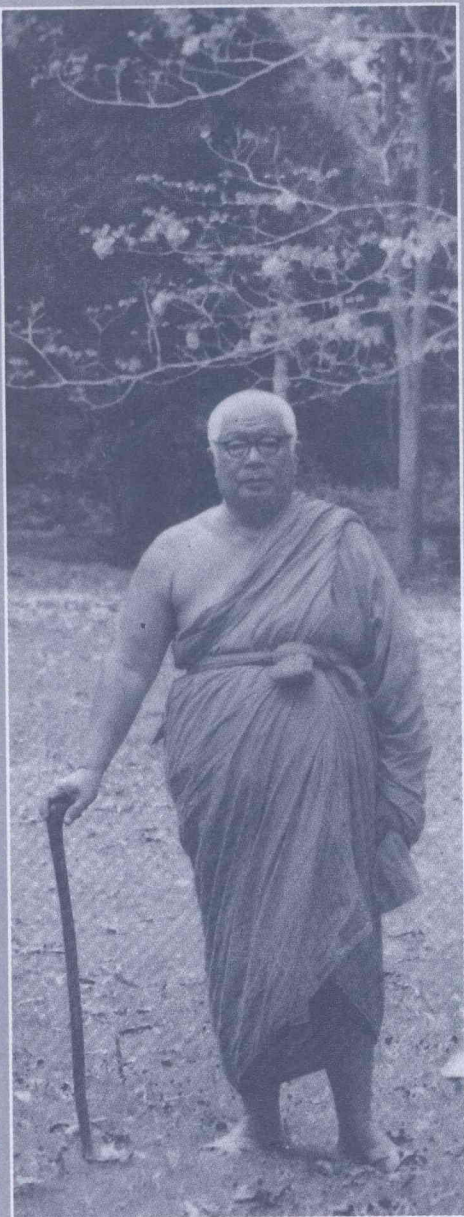
มันมีหลักอย่างนี้

คือ ยึดมั่นเป็นตัวกู-ของกู

เป็นทุกข์

วางเสียไม่ทุกข์

สงบเย็น.

นิพพานก็นี้และเดี๋ยวนี้!

น่ารักก็อยากจะได้ ; นี้เรียกว่า ตัณหา. ความรู้สึกอยากได้นี้ มากเข้าๆ มันก็เกิดความรู้สึกว่า กูจะได้ กูอยากจะได้. ความรู้สึกว่า กูอยากจะได้นี้ มันเกิดขึ้นมาทีหลัง ; อยากอะไรเต็มที่ แล้ว จะเกิดความรู้สึกที่ว่า กูอยาก กูจะได้.

อันนี้ถ้าไม่สังเกตที่ตัวจริงแล้ว จะเหมาเอาว่ามันขัดความจริง มันขัด logic ทำไมผู้อยากจึงเกิดทีหลังความอยากเล่า? มันอยากเพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นเรื่องตัวตนบุคคลอะไร ธรรมชาติมันปรุงในใจ เป็นความอยากขึ้นมาก่อน แล้วความรู้สึกอยากนั้น จะปรุงความรู้สึก; ฉันทมี, ฉันทเป็นผู้อยาก : อยากจะได้ อยากจะเอา นี้อย่างนี้ เรียกว่า มันเกิดตัวกู เกิดความรู้สึกตัวกู ; ผู้อย่างนั้น ผู้อย่างนี้ขึ้นมาทีหนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง นี้เข้าใจชาติอย่างนี้ ซึ่งวันหนึ่งเกิดได้หลายชาติ, เดือนหนึ่งหลายร้อยชาติ ปีหนึ่งหลายพันชาติ, หลายๆ ปี ก็หลายหมื่นหลายแสนชาติได้เหมือนกัน.

นับชาติอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ขัดกับหลักที่ว่า ต้องบำเพ็ญบารมีไปหลายหมื่นชาติ หลายแสนชาติ จึงจะนิพพาน นี่มันก็จริง, คำพูดนี้จริง..จริง แต่ความหมายมันคนละอย่าง ; เมื่อเขาพูดว่า ต้องตายเข้าโลงหมิ่นหนแสนหนจึงจะนิพพาน; เราไม่ต้องเข้าโลง, ไม่มีวันจะเข้าโลงหมิ่นหนแสนหน แต่เราก็มีชาติครบหมิ่นหนแสนหน.

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

เพราะว่าชาติแห่งความรู้สึกนี้ มันเกิดได้ไม่ทันจะตาย ก็ครบหมื่นหนแสนหน : เกิดชาติหนึ่งเป็นทุกข์ทีหนึ่ง เป็นทุกข์ทีหนึ่งในชาติอย่างนี้แหละ : เพราะมันมีความอยาก ความยึดมั่นด้วยความอยาก, เป็นตัวกู แล้วมันก็เป็นทุกข์. ความทุกข์เกิดมาจากความยึดมั่น ยึดมั่นที่ไรก็เป็นทุกข์ทุกที ; แล้วบาสีกล่าวว่า “เกิดทุกที เป็นทุกข์ทุกที” ก็เพราะว่า “เกิดนั่นแหละ คือยึดมั่น, ยึดมั่นนั่นแหละคือเกิด”

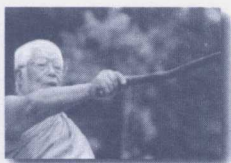
ที่นี้มันก็ รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จักเข็ดหลาบ, รู้จักบรรเทา กิเลส, รู้จักละกิเลส, แล้วมันก็ นิพพานได้ในชาตินี้ ไม่ต้องเข้าโลง ; แต่มันมี “ชาติ” ในภาษาธรรม เป็นหมื่นชาติแสนชาติแล้ว. นี้เรียกว่าบำเพ็ญ “บารมี” หมื่นชาติแสนชาติ ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง แล้วก็บรรลุนิพพานได้ ก่อนแต่จะเข้าโลง.

คุณช่วยจำไว้ให้แม่นยำ แม่นยำในคำพูดนี้ แล้วไปคิดดูใหม่, ไปทบทวนดูใหม่ที่หลัง. เราสร้างบารมีได้ถึงหมื่นชาติ แสนชาติในชีวิตนี้ ; ฉะนั้น หลังจากนั้นก็เราก็บรรลุนิพพาน ได้ในชีวิตนี้”

ความหมายของ “นิพพาน”

ของพระพุทธเจ้า.

ที่นี้ให้รู้ไว้ว่า นิพพาน นั้นหมายความว่า เย็น. เดี่ยวจะพูดกันให้ละเอียดสักหน่อย ให้รู้ว่านิพพานนี้ แปลว่า เย็น, เย็นเพราะไม่มีของร้อนคือกิเลส ; เมื่อใดของร้อน คือกิเลส

นิพพานที่นี้และที่อื่น!

ไม่มี เมื่อนั้นก็เย็น ; นี่คือนิพพานที่เราได้รับอยู่หลายๆ คราว, เป็นนิพพานน้อยๆ , เป็นนิพพานตัวอย่าง, เป็นนิพพานระยะสั้น.

เมื่อใดจิตไม่มีกิเลส ว่างจากกิเลส ; แต่ไม่ใช่เรานอนหลับนะ เรารู้สึกอยู่อย่างนี้ จิตว่างจากกิเลส ; เมื่อนั้นเราจะเย็น ; พอกิเลสชนิดใดไหนก็ตามเกิดขึ้น เมื่อนั้นเราจะร้อน, มันก็เป็นนรก หรือเป็นวิฏฏสงสาร มันร้อน.

นิพพาน นี้เขา เทียบคู่ ก็เทียบกับ วิฏฏสงสาร : พอกิเลสเกิดขึ้น ก็มีวิฏฏสงสารวงหนึ่ง ร้อน ; พอกิเลสไม่ปรากฏ ว่างจากของร้อน มันก็ เย็น. ฉะนั้น สักวินาทีหนึ่ง ห้านาที สิบนาที อะไรก็ตาม ที่เราไม่มีกิเลส กำลังว่างจากกิเลส เมื่อนั้นเราจะเย็น ; เมื่อนั้นเราจะอยู่กับนิพพานตัวอย่าง, นิพพานน้อยๆ นิพพานขนาดเล็ก, นิพพานระยะสั้น.

คุณของนิพพาน

มีอยู่แก่ชีวิตประจำวัน.

นี่ยามองข้ามไปเสีย ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้ พวกคุณก็ตายหมดแล้ว ไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี้, หรืออย่างดีก็เป็นบ้าหมดแล้ว เข้าใจไหม? ถ้าเราไม่มีนิพพานน้อยๆ สั้นๆ นิพพานตัวอย่างคั่นอยู่เป็นระยะๆ นี้, มันก็เต็มไปด้วยกิเลสเผาทุกนาที ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทุกวันๆ ; เดี่ยวเราก็เป็นโรคเส้นประสาท เป็นบ้า และตายแล้ว.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

ฉะนั้น ที่เรามีจิตว่างจากกิเลส เป็นครั้งคราวๆ สลับกันอยู่นั้นแหละ มันช่วยให้ปกติอยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องนอนไม่หลับ ไม่ต้องเป็นโรคประสาท ไม่ต้องเป็นโรคจิต หรือเป็นบ้า.

คุณต้องไปดูเอง ผมพูดได้เท่านั้นแหละ ไปดูเอาเองว่า แต่ละคนนะมันมีว่างจากกิเลสคั่นอยู่ กิเลสเกิดเป็นคราวๆ; อย่าไปเชื่ออาจารย์ที่สอนว่า กิเลสเกิดตลอดเวลา. กิเลสนี้เกิดเป็นคราวๆ ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยให้เกิด ; นี่มันอาจจะขัดกับการสั่งสอนของที่อื่น. คุณก็รู้ไว้เสียด้วย รู้ล่วงหน้าไว้เสียด้วย เขาสอนกันว่ากิเลสเกิดตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งหลับทั้งตื่น ; นี้ เราไม่บอกอย่างนั้น, เราบอกว่ากิเลสมันเกิดเป็นคราวๆ เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย : เมื่อตากระทบรูป มีสัมผัส และมันโง่ไป มันก็เกิดกิเลส เป็นคราวๆ อย่างนี้.

ฉะนั้น ขอให้ขอบคุณพระนิพพานน้อยๆ นิพพานตัวอย่าง นิพพานระยะสั้นนี้ ที่คอยป้องกันไม่ให้เราเป็นโรคประสาท หรือเป็นบ้าตาย. ถ้าเราไม่สนใจเรื่องนิพพาน เราก็เป็นสัตว์เนรคุณต่อสิ่งที่มีมันช่วยเราไว้ ไม่ให้ต้องตาย ไม่ต้องเป็นบ้า. นี่ทุกคนควรจะมองเห็นว่า ระยะที่เราว่างจากกิเลสเท่าไรก็ตาม นั่นแหละเป็นนิพพาน ที่หล่อเลี้ยงชีวิตให้ยังคงอยู่ได้ ไม่เป็นบ้า และไม่ตาย เมื่อนิพพานมีคุณอย่างนี้ เราควรจะทดแทนคุณ สนใจให้มาก.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

นิพพานอันสมบูรณ์

อบรมให้มีขึ้นได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้.

ที่นี้ นิพพานน้อยๆ สั้นๆ อย่างนี้ มันก็มีอยู่แล้ว ก็พอที่จะพูดได้ว่ามีที่นี้และเดี๋ยวนี้ ; แต่ผมไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น, หมายความว่า นิพพานที่จริงที่สมบูรณ์ จะมีได้แม้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ คือในชาตินี้. นิพพานน้อยๆ สั้นๆ ตัวอย่างนั้นมันก็มีอยู่แล้ว ; ถ้าไม่มีก็ตายแล้ว ก็พูดว่าอย่างนั้น.

ที่นี้เมื่อไม่ได้ตาย มันก็มีอยู่แล้ว : จิตที่ว่างจากกิเลสเป็นระยะๆ นั้น เป็นนิพพานน้อยๆ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตเราไว้, แล้วมันก็มีอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ มันไม่ต้องรอดต่อว่าตายจึงจะได้นิพพาน. เรามีนิพพานน้อยๆ ได้อยู่ตลอดเวลา, แล้วจะทำให้เต็มให้สมบูรณ์ได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ คือเราเป็นอยู่อย่างthatกิเลสไม่เกิด, กิเลสเกิดได้อย่างไรเรารู้เท่าทัน, เรามีสติปัญญาป้องกันและทำลายไม่ให้กิเลสเกิด.

กิเลสนี้ถ้าเราปล่อยให้มันเกิดได้ที่หนึ่ง มันก็เพิ่มกำลังที่จะเกิด, เพิ่มความเคยชินที่จะเกิดเข้าไว้อีกหน่วยหนึ่ง : เพราะฉะนั้น เราปล่อยให้กิเลสเกิดที่หนึ่ง มันจะเพิ่มกำลังที่จะเกิดขึ้นหน่วยหนึ่งเสมอไป. ถ้าเราเป็นคนเหลวไหลปล่อยให้กิเลสเกิดเรื่อย เกิดบ่อย มันก็เพิ่มความเคยชินที่จะเกิดกิเลส ที่เรียกว่าอนุสัย, อนุสัยเคยชินที่จะเกิดกิเลสนี้ มันเพิ่มขึ้นๆ.

พุทธทาสลิลิต

เข้า-เย็น ออก-เย็น

◆ ให้นิพพานอยู่ที่นี้ เดี่ยวนี้
และตลอดไปกับเราเด็ก

◆ หายใจเข้า เย็น ออก เย็น
ไม่มีดีกว่า-เลวกว่า-เสมอกัน
เพราะ ไม่เที่ยง-เป็นทุกข์-
อนัตตา เท่ากัน.

นิဂเดียว! คำเดียว!

◆ มีสติ ไม่เกิดความคิด
ปรุ่่งแต่งว่าตัวกู-ของกู
ในทุกกรณี

(ของผัสสะ อารมณ์)

จะไม่เกิดทุกข์ ในการ...

๑.ทำหน้าที่เพื่อตน/ผู้อื่น

๒. พักผ่อน

๓. แนะนำช่วยเหลือ

๔. บรรลุธรรม

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ทีนี้ในทำนองที่ตรงกันข้าม ถ้ากิเลสมันควรจะเกิด เราไม่ให้เกิด, ไม่ให้เกิดในเมื่อมันมีโอกาสที่จะเกิด : ควรจะเกิด เราไม่ให้เกิด. ถ้าอย่างนี้มันจะกลายเป็นลบ คือมันจะลบความเคยชินที่จะเกิดกิเลสหน่วยหนึ่งๆ, ลบหนึ่งๆ, ลบหนึ่งเสมอ ลบหนักเข้า มันหมดความเคยชินที่จะเกิด ; กิเลสมันก็ไม่เกิดได้. ทีนี้เป็นนิพพานที่สมบูรณ์.

เพราะว่าเราทำกันเสียจนความเคยชิน หรือความสามารถ ความเป็นไปได้ ที่จะเกิดกิเลสนั้นหมดไป มันก็เกิดกิเลสไม่ได้ ก็เป็นนิพพานที่สมบูรณ์, แล้วทำได้ในชาตินี้ ไม่ต้องรอดต่อตายแล้ว ต่อเข้าโลงแล้ว.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า **จิตนี้เป็นประภัสสร** คือไม่มีกิเลส รุ่งเรืองใสเหมือนกับเพชร หรือว่าอะไรที่มันมีแสงเรือง ; แต่ว่า จิตนี้เศร้าหมองเพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว. จิตนี้ตามธรรมชาติ่องใส ถ้าอย่างมีกิเลสเกิดขึ้น มันก็เป็นประภัสสร ่องใส รุ่งเรือง; แต่เดี๋ยวนี้มันก็เศร้าหมองไป เพราะกิเลสเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ; เพราะว่าเป็นจิตนั้นยังไม่ได้อบรมให้ดี, จิตนั้นยังเปิดโอกาสให้กิเลสเกิดได้, ฉะนั้นกิเลสจึงเกิด.

แนวปฏิบัติ

ใส่ปรากฏนิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้

ทีนี้เรามาปฏิบัติธรรม อบรมกันเสียใหม่ จนจิตนั้น

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เปลี่ยนไปสู่สภาพที่กิเลสเกิดไม่ได้ : เมื่อกิเลสเกิดไม่ได้ จิตนั้นก็ประภัสสรตลอดกาล ไม่มีกิเลส แล้วก็เรืองแสง เพราะความไม่มีกิเลสตลอดกาล.

นี่เราจึงช่วยกันปฏิบัติธรรม ในลักษณะที่ป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดได้, หรือเกิดขึ้นแล้วทำลายเสียได้ทันทีอย่างนี้ ก็ไม่สะสมอนุสัย, คือความเคยชินที่จะเกิดกิเลส อนุสัยลดลง-ลดลง-ลดลง เพราะว่าอนุสัยได้สร้างไว้มาแต่อันแต่อกตลอดจากท้องแม่ มันได้สร้างไว้มาก. กิเลสและความเคยชินแห่งกิเลส มันมีอยู่มากในสันดาน ; ที่นี้ เรามาลบออก, ลบออก ด้วยการป้องกันไม่ให้เกิดกิเลสทุกคราวที่มันควรจะเกิดนี้ อนุสัยก็ถูกลดลงไปหน่วยหนึ่ง, หน่วยหนึ่ง, เรื่อยไป โดยการกระทำอย่างนี้จนมันหมด มันก็เกิดกิเลสอีกไม่ได้.

เดี๋ยวนี้จิตมันได้รับการฝึกฝน กระทำ เปลี่ยนแปลงจนไม่เป็นที่เกิดแห่งกิเลส ; เมื่อกิเลสไม่เกิด จิตนี้ก็ประภัสสรตลอดกาล. ประภัสสรเดิมนั้น จิตยังไม่ได้อบรม กิเลสยังเกิดได้ จึงสูญเสียประภัสสรบ่อยๆ นี่เดี๋ยวนี้จิตถูกอบรม จนไม่เป็นที่เกิดที่ตั้งของกิเลสแล้ว ความเป็นประภัสสรก็สมบูรณ์ จึงเป็นประภัสสรตลอดกาล กิเลสเกิดไม่ได้ เรื่องมันมีอยู่อย่างนี้.

ฉะนั้นเราจึงสามารถที่จะมีนิพพานได้ ; ภาษาคนเรียกว่าชาตินี้ คือไม่ต้องเข้าโลง ยังไม่ทันเข้าโลง ยังไม่ตาย.

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ส่วนนิพพานน้อย ๆ ระยะเวลาสั้น ตัวอย่างนั้น เรามีอยู่
มาก ๆ หลาย ๆ ครั้งในวันหนึ่ง ๆ, มองให้เห็นด้วย. ที่นี้ มัน
น้อยไป มันเป็นคราว ๆ เราทำให้สมบุรณ์ ได้ติดต่อเนื่อง
กัน โดยวิธีลดอนุสัยเรื่อยไป จนมันหมด จนไม่มีต้นทุน
ไม่มีเติมพันที่จะเกิดกิเลสอีก.

นี่ นิพพาน คือความว่างจากกิเลส มีอยู่ตามธรรมชาติ
น้อย ๆ ก็มี แต่ ไม่พอ ไม่ใช่ นิพพานจริง ; เราต้องปฏิบัติ
ธรรมให้ถูกต้อง เป็นอยู่ชนิดที่ลดอนุสัยลงเรื่อย ๆ จนกว่า
มันไม่มีอนุสัยสำหรับจะให้เกิดกิเลส. อย่างพระอรหันต์ หมด
อนุสัย ก็คือหมดกิเลส; ฉะนั้น สิ่งที่จะให้เกิดกิเลสมายั่วท่าน
มันก็เกิดไม่ได้, สิ่งที่เกิดกิเลสมายั่วท่าน ก็เกิดกิเลสไม่ได้ ;
ไม่เหมือนพวกเราที่ยังมีอนุสัย พอสิ่งที่ยั่วให้เกิดกิเลสมายั่ว
มันก็เกิดกิเลส มันต่างกันอย่างนี้.

ฉะนั้น การที่ทำให้กิเลสไม่เกิด หรือ ควบคุมการ
เกิดแห่งกิเลสไว้ได้ครั้งหนึ่งนั้น มีค่ามาก คือมันลดอนุสัย
ลงไปหน่วยหนึ่ง ; ทำได้อีกทีหนึ่ง ก็ลดลงไปได้อีกหน่วย
หนึ่ง, ทำได้อีกที ก็ลดลงได้อีกหน่วยหนึ่ง, ไม่เท่าไรมันหมด
อนุสัย หมดเชื่อที่จะเกิดกิเลส หรือหมดอาสวะ คือการไหล
ออกมาแห่งกิเลส, เมื่อไม่มีกิเลสเกิด ก็คือนิพพาน, เมื่อไม่
เกิดกิเลสโดยสมบุรณ์ ก็คือนิพพานที่สมบุรณ์.

นี่อย่างง่ายไปตามพวกนั้น ว่าจัดซัด ไม่มีรสชาติอะไร;

นิพพานก็นี้และเดี๋ยวนี้!

ก็เทียบเอาดูซิ เวลาที่เราไม่มีกิเลส นั้น จิตชัด ไม่มีอะไร หรือเปล่า? จิตของเราเอง ; อย่าไปเอาเรื่องในหนังสือ ใน คัมภีร์, ตัวเราเองรู้สึกอยู่เอง จิตของเราเองเมื่อไรมันว่างจาก กิเลส เป็นอย่างไร? แล้วเมื่อไรกิเลสเกิดมันเป็นอย่างไร?

แม้แต่เพียงนิวรรณ์เท่านั้น ไม่ต้องถึงกิเลสใหญ่ๆ ดอก นิวรรณ์ ๕ นี้ : แม้แต่ ง่วงนอน มันก็ไม่ใช่สุขเสียแล้ว มัน เป็นนิวรรณ์อันหนึ่ง, ความเบื่อระอา ความฟุ้งซ่าน ความคิด เอียงไปในทางกามคุณ ความไม่แน่ใจในชีวิตในการกระทำ นี้ เรียกว่า นิวรรณ์ มันก็แย่แล้ว, หากความสุขไม่ได้แล้ว. ถ้า ไม่มีนิวรรณ์ มันก็จะสบายมาก, อยู่ในสมาธิ ไม่มีนิวรรณ์ สบายมาก, ไม่มีกิเลสเลย มันสบายมากกว่านั้น.

จะรู้จักนิพพาน

ต้องปฏิบัติจนรู้สึกในใจเอง.

ที่นี้คุณไม่ต้องเชื่อใคร ; ถ้าไปเชื่อคนอื่น มันก็ไม่ใช่ ธรรมชาติ, รู้สึกอยู่ในตัวเอง ; แล้วก็รู้สึกอยู่ในตัวเอง มัน ก็เชื่อตัวเองว่าความไม่มีกิเลส นั้น มีรสชาติบรมสุขสูงสุด ไม่ใช่จิตชัดเหมือนอย่างที่เขาว่ากัน. พวกที่ลุ่มหลงในกามารมณ์ เขาก็สันนิษฐานเอาเองว่า เมื่อนิพพานไม่มีกามารมณ์ นิพพานก็จิตชัด ก็ว่าอย่างนั้น ; เพราะเขาไม่รู้ถึงความสุข อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องอาศัยกามารมณ์ อาศัยความไม่มี กามารมณ์รบกวนนั้นแหละ.

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

กามารมณ์รบกวนมันทำให้นอนไม่หลับ ไม่เคยรู้สึก
กันบ้างหรือ ? เมื่อความรู้สึกทางกามารมณ์มันรบกวน มัน
นอนไม่หลับ, มันต้องลุกไปบำบัดความใคร่ มันลากหัวไป
บำบัดความใคร่, มันเป็นสุขอย่างไรล่ะ ? เมื่อไม่มีกามารมณ์
รบกวนนั่นแหละ มันเป็นอิสระ มันนอนหลับ.

มีคำพูดในพระคัมภีร์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่านเป็น
สุขกว่าพระเจ้าปเสนทิโกศล เพราะว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลนั้น
นอนไม่หลับ หลับไม่สนิทดอก เพราะกามารมณ์รบกวน ;
ส่วนเราตถาคต ไม่มีกามารมณ์รบกวนตลอดคืน เพราะฉะนั้น
ก็นอนหลับสนิทเย็นตลอดคืน ; ใช้คำพูดอย่างนี้ เปรียบเทียบ
กันอย่างนี้.

อย่าหาว่า นิพพานไม่มีรสไม่มีชาติ จืดชืด. นิพพาน
ต้องเป็นบรมสุข คือเป็นอิสระ ไม่มีกิเลสอะไรมาบีบคั้น, แล้ว
ก็เรียกว่า “บรมธรรม” : นิพพาน ปรม วนุติ พุทธา -
ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวพระนิพพานว่า เป็นบรมธรรม. บรมธรรม
คือธรรมะอันสูงสุด ธรรมะอย่างยิ่ง จะเรียกว่าสิ่งก็ได้, สิ่ง
สูงสุด, สิ่งประเสริฐที่สุดนะ บรมธรรม วางจากความทุกข์
โดยประการทั้งปวง เรียกว่าบรมธรรม.

และนี่เป็น จุดมุ่งหมายของวิวัฒนาการของชีวิต. ถ้า
ชีวิตยังมีกิเลสอยู่ มันก็ดิ้นรนไป, ดิ้นรนไป ไปถึงความไม่
มีกิเลสเมื่อไร มันก็จบ มันก็หยุด ไม่ดิ้นรน แล้วก็ไม่ต้อง

พุทธทาสลิลิต

ทำงานเพื่องาน

- ◆ ทำงานเพื่องาน...
เงินไม่ไปไหน ยิ่งมีมาก.
- ◆ ปฏิบัติธรรมเพื่อธรรม...
นิพพานมาหาเอง.
- ◆ นิพพานนั้น
ยิ่งไปหา-ยิ่งอยากได้
ยิ่งถอยไกล
ยิ่งไม่หา-ยิ่งไม่อยากได้
ก็มาเอง.

- ◆ ทำเพื่อเงิน :
ทนทุกข์ไปนาน
แล้วเงินมาอยู่บนหัว.
- ◆ ทำเพื่องาน : ได้ทันที
และเงินมาอยู่ใต้ฝ่าเท้า
จะทำงานสนุกและเป็นสุข
ตลอดเวลาที่ทำ.
- ◆ งกเงินเสียดงาน
แต่งงานยิ่งได้เงิน !
ไม่งกอะไร
จะเป็นธรรมยิ่งขึ้น
แล้วดับทุกข์.

นิพพานที่นี้แหละเดี๋ยวนี้!

ตายด้วย มันหยุดความดิ้นรน ก็เย็นสมตามความหมายของคำว่า นิพพาน อิศรภาพที่สุด คือความไม่ถูกกิเลสบีบคั้น.

ฉะนั้น คน ปุถุชนทั่วไป ก็ไม่มีอิศรภาพดอก ; ที่เรียกว่าระบบการปกครองให้อิศรภาพ เสรีภาพนั้น ภาษาคน, เป็นภาษาคนทางวัตถุ และมีอิศรภาพโดยระบบประชาธิปไตย นี่เป็นภาษาคนทางวัตถุ, แต่มันเป็นขี้ข้าของกิเลสเกินร้อยเปอร์เซ็นต์ มันไม่มีอิศรภาพในทางจิต จนกว่าจะหมดกิเลส, เป็นพวกพระอรียเจ้า, พระอรียเจ้าเท่านั้นแหละจึงจะมีอิศรภาพ.

จิตที่ถึงนิพพาน

มีอิศรภาพสูงสุด.

นี่ นิพพานก็หมายถึงเมื่อเป็นอิศรภาพสูงสุด ไม่มีกิเลสมาครอบงำย้าย เบียดเบียน ; ฉะนั้น นิพพานจึงเป็นอิศรภาพสูงสุด แต่เป็นความหมายทางภาษาธรรม. ทางวัตถุนี้คนไม่ติดคุก ไม่ติดตะราง มีอิศรภาพ นั้นเป็นภาษาคน ; เอาข้างนอกเป็นหลัก แต่ในใจยังเป็นทาส เป็นบ่าว เป็นขี้ข้าของกิเลส ไม่ใช่อิศรภาพ. ต่อเมื่อใดถึงนิพพาน เมื่อนั้นจึงจะมีอิศรภาพ; ฉะนั้น เราจึงถือว่า พระนิพพานคืออิศรภาพถึงที่สุด.

ที่นี้ มนุษย์จะไปทางไหนกัน ไปหาความสูงสุด ไปทางไหนกัน ? ไม่มีทางไหน นอกจากไปทางนิพพาน ;

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

อารยธรรมทั้งหลาย ถ้าถูกต้องก็ไปหาพระนิพพาน. เดี่ยวนี้อารยธรรมมันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส, อารยธรรมสมัยใหม่นี้มันผิด มันก็ไปหาเหยื่อของกิเลส. เขาก็เรียกว่าอารยธรรม คือความก้าวหน้าในทางผลิต ทางประดิษฐ์ เป็นอยู่กันอย่างแข่งกับเทวดา เรียกว่าอารยธรรม ; นั้นมันอารยธรรมเนื้อหนึ่ง อารยธรรมภาษาคน.

ถ้าเป็น ภาษารธรรม จะทำอย่างนั้นไม่ได้ มันต้องเป็นไปเพื่อลดความทุกข์ในจิตใจ. วัฒนธรรมก็ดี ภูมิธรรมก็ดี แล้วแต่จะเรียกเถอะ ถ้ามันถูกต้อง มันก็จะไปหานิพพาน คือหมดกิเลส, เป็นอิสระและเย็น ; ศีลธรรมก็เหมือนกัน มันมุ่งไปยังพระนิพพาน มีอิสระและเย็น.

ฉะนั้น เราจดจำลงไปได้เลยว่า อารยธรรม ก็ดี วัฒนธรรม ก็ดี ภูมิธรรม ก็ดี ศีลธรรมจริยธรรม อะไรก็ดี มันไปสุดที่พระนิพพาน จึงจะเป็นของจริง.

นี่พอจะเข้าใจกันได้แล้ว สำหรับปัญหาของเรา คือพวกคุณทั้งหลายนี้ คุณเคยรู้เรื่องนิพพานมาอย่างไร ? ได้ยินเขากล่าวกันทั่วไป ปู่ ย่า ตา ยายที่ไม่มีการศึกษา เขากล่าวกันอย่างไร ? แล้วเรากำลังคิดอย่างนั้นหรือเปล่า ? “นิพพานต่อตายแล้ว เหลือวิสัยของคนสมัยนี้ จิตคิดไม่มีรสชาติ” ใครเคยได้ยินมาอย่างนี้ ไปพิจารณาใหม่เถอะ มันไม่ใช่อย่างนั้น

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

ศึกษาให้รู้จักความหมายของนิพพาน โดยภาษา.

ที่นี้ก็จะพูดคำว่า“นิพพาน”โดยภาษา. นิพพานโดยภาษาคน หมายความว่า เอาตัวคำว่า“นิพพาน”เป็นหลัก, ก็บอกมาหลายครั้งแล้วว่า นิพพาน โดยภาษานั้น แปลว่า เย็น. คำว่า ศิวะ ก็แปลว่า เย็น, คำว่า นิพพาน ก็แปลว่า เย็น, แล้วยังมีอีกหลายคำ ที่แปลว่าเย็น. แต่เดี๋ยวนี้เรากำลังสนใจคำว่า“นิพพาน” ให้รู้ว่านิพพานนี้แปลว่าเย็น, เป็นคำพูดของคนธรรมดาทั่วไป ในประเทศอินเดียสมัยโน้น. เมื่อพูดว่า นิพพานๆ ก็หมายความว่าเย็น “เย็น”จำกัดความว่า ไม่ร้อน สิ้นไปแห่งความร้อน, ดับไปแห่งความร้อน ก็เหลืออยู่แต่ความเย็น.

นี่ นิพพานแปลว่าเย็น เป็นภาษาชาวบ้านพูด, ลูกเด็กๆ ก็พูด เพราะว่าคำว่า“เย็น”นี้ มันใช้ได้ทั้งแก่วัตถุทั้งแก่สัตว์เดรัจฉาน และทั้งแก่มนุษย์.

นิพพาน เย็น ถ้าใช้แก่วัตถุ ก็คือวัตถุเย็น : ถ่านไฟแดง ๆ เอาออกมาเสียจากเตา เดี่ยวมันก็เย็น ดำลงไป ; นี้ อากาศอย่างนี้เรียกว่า ถ่านไฟนั้นนิพพาน. ภาษาโบราณในอินเดียครั้งกระโน้น ถ่านมันนิพพาน, ข้าวสุก ข้าวสวย แกงกับร้อนกินไม่ได้ รอไว้ก่อนกว่ามันจะกินได้ คือมันเย็น. คนในครัวก็ร้องบอกออกมาว่า นิพพานแล้ว ๆ มากินได้ ; นี้

นิพพานทันทีและเดี๋ยวนี้!

วัตถุเย็นอย่างนี้ก็เรียกว่านิพพาน, คำนี้ใช้ได้แม้แก้วตฤ.

ที่นี้สูงขึ้นมา ใช้แก่ สัตว์เดรัจฉาน ; สัตว์เดรัจฉาน มีฤทธิ์ มีพิษ มีอันตราย เอามาจากป่า เอามาฝึก ฝึกกันเสีย จนยอมแพ้ จนเชื่องเหมือนกับแมว, เป็นช้างเป็นควาย เป็นอะไรที่มาจากป่า ดุร้ายอย่างยิ่ง, เอามาฝึกเสียจนเชื่อง เหมือนกับแมวนี้ เรียกว่า มัณนิพพาน. คำนี้ใช้ได้แม้กับสัตว์เดรัจฉานนะ ว่ามัณนิพพาน คือมันหมดร้อน มันหมดอันตราย.

ที่นี้ก็ใช้ได้กับคน ทั้งทางกายและทางจิต ถ้าทำให้เย็นลงบ้าง ก็เรียกว่านิพพานทั้งนั้น ที่นี้คนมีเรื่องจิตใจเป็นใหญ่ คนซุกดแรกๆ เขาไปนิพพานกันที่กามารมณ เมื่อหิวกามารมณ มันร้อน พอมีกามารมณมาสนองความใคร่ มันเย็นลง ก็เลยโง่กันไปพักหนึ่ง เอกามารมณเป็นนิพพาน คำนี้ก็มิได้อยู่ในพระบาลี ในพระคัมภีร์ ในเรื่องทวิภูฏี ๖๒ ประการ เอกามารมณเป็นนิพพาน ก็เอามากล่าวถึงในพวกโง่ ๖๒ ประการ มันมีกามารมณเป็นนิพพานอยู่ด้วย.

ที่นี้ต่อมาอีก พวกนักค้นคว้าทางจิต นี้ว่า โอ้ย..มันไม่ใช่โง้ย! มันโง่แล้ว ก็ไปเอาเรื่องจิตสงบเป็นสมาธิ ทำสมาธิเป็นปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เพียงแค่จตุตถฌานนี้มันเจียบ มันสงบ มันเย็นมาก ก็เอาจตุตถฌานเป็นนิพพานกันอยู่ยุคหนึ่ง, แล้วจึงต่อมาทำให้ประณีตยิ่งขึ้นไป ก็เอาอรุณฌาน อากาสนัญญายตนะ วิญญูณัญญายตนะ

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี!

อากิญจัญญายตนะ เหนะสัจญานาสัจญายตนะ ว่า เป็นนิพพาน, อันนี้มันเย็น เย็นมากแหละ เพราะว่ามันเป็นสมาริชั้นลึก ที่ว่าสัจญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัจญาก็ไม่ใช่ นั่น.

พระพุทธเจ้าไปศึกษา "นิพพาน" ชั้นนี้ ระบบนี้ กับอาจารย์คนสุดท้ายของท่าน คือ อุทกดาบส รามบุตร พอศึกษาแล้วเสร็จแล้ว เอ้า..ไม่พอใจ อาจารย์จะยืนยันอย่างไร ท่านก็ไม่พอใจ เลยทิ้งอาจารย์ที่เอาอุปมาอันสุดท้าย เป็นนิพพานนี้ไปเสีย ก็ไปค้นของท่านเอง จนท่าน ตรัสรู้เอง ว่า ความหมดแห่งกิเลสเป็นนิพพาน. ฉะนั้นเราจึงได้นิพพานแบบพุทธศาสนา มา คือความหมดกิเลส.

ประวัติ

ของการใช้คำ "นิพพาน".

นี่คุณดู ประวัติของคำว่า "นิพพาน" มันใช้ได้แม้แก่สัตว์ ใช้ได้แม้แก่สัตว์เดรัจฉาน, แล้วใช้ได้แก่กามารมณ์ บ้ากันไปพักหนึ่ง ใช้ได้แก่สมาริทุกชั้นตอน สมบัติทุกชั้นตอน แล้วในที่สุดถึงมาพบว่า สิ้นกิเลสเป็นนิพพาน คือของพระพุทธเจ้า.

มันเนื่องจากว่า คำว่า "นิพพาน" นิพพานนี้เป็นของเย็น ใช้กับชาวบ้าน ชาวบ้านทุกคนก็ชอบเย็น เย็นอกเย็นใจ ก็พอแล้ว. หญิงสาวคนหนึ่งเมื่อเห็นพระสิทธัตถะเดินผ่านไป เขาร้องตะโกนขึ้นว่า นิพพุตา นูณ สา มาตา ฯ - บุรุษนี้เป็น

พุทธทาสลิขิต

**อย่าให้มัน
เข้าไปอยู่ในใจ!**

◆ เห็น ก็เห็น ได้ยิน ก็ได้ยิน
รู้สึก ก็รู้สึก

แต่อย่าให้มันเข้าไป
อยู่ในใจของท่าน
(ยึดมันคือมัน)

◆ อย่างที่ตรัสว่า...

“พาหิยะ ! เห็น-สักว่าเห็น
ได้ยิน-สักว่าได้ยิน
รู้สึก-ก็สักว่ารู้สึก
ความตาย (ทุกข์)
จักไม่มีแก่ท่าน.”

◆ บัดนี้ อะไรๆ
มันก็เล่นเข้าไป
อยู่ในใจเสียหมด
ไม่ว่าบิ๊ฝุ่น
หรือเพชรพลอย
นะโว้ย !

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ลูกของใคร แม่ของเขา นิพพาน, บุรุษนี้เป็นลูกของใคร พ่อของเขา นิพพาน, บุรุษนี้เป็นสามีของใคร ภรรยาของเขา นิพพาน, ใช้คำว่า นิพพาน อย่างนี้ หมายถึง เย็นอกเย็นใจ ภาษาโลกๆ.

ฉะนั้น คำว่า นิพพาน เป็นคำที่ ถูกยืมไปใช้ทางศาสนา เมื่อฤาษี มุนี โยคี เขาค้นพบความเย็นอกเย็นใจ ยิ่งไปกว่า เย็นที่บ้าน เขาก็ต้องเอาคำนี้ไปใช้ คือคำว่า เย็นๆ นี้ มาบอกชาวบ้านว่า “ฉันพบเย็นที่ดีกว่า ที่เย็นจริง” แล้วก็มาสอนให้.

เพราะฉะนั้น การที่ออกไปค้นคว้าทางธรรม ทางศาสนาในป่าในดงนั้น มุ่งหมายจะพบเย็นกันทั้งนั้น ; พบเย็นอย่างไรก็เอามาใช้คำว่า “เย็นๆ” ก็คือคำว่า นิพพาน. ถ้าพูดเป็นภาษาไทย ก็พูดว่า เย็น ; แต่ พูดเป็นภาษาที่นั่น สมัยนั้น ก็คือ นิพพาน. ฉะนั้น นิพพาน จึงมีมาก มีหลายระดับ ทุกคนต้องการนิพพาน แต่ว่าต้องการที่เย็นจริง ที่พอใจจริงๆ.

เมื่อพวกที่ถือลัทธิอื่นไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ส่งสาวกของเขาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ก็ไปขอร้องว่า ขอพระองค์จงแสดงนิพพานของพระองค์แก่ข้าพเจ้า ; คุณฟังดูซิ, พวกเหล่านี้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขอร้องว่า ขอพระองค์จงแสดงนิพพานของพระองค์แก่ข้าพเจ้า คือนิพพานอย่างของพระองค์ เพราะพวกเขาเหล่านี้ ก็มีนิพพานเป็นของตัวเองอยู่แล้วทั้งนั้น เขาเป็นพวกลัทธิ เป็นศาสนา มีศาสนาของเขาอยู่แล้ว เขามี

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

นิพพานอย่างของเขาอยู่แล้ว ; เกิดไม่พอใจ เกิดสงสัยขึ้นว่า นี่ไม่ถูก ก็ไปหา ไปค้นคว้าใหม่ ไปทูลถามพระพุทธรเจ้า ; ขึ้นทางเหนือไปพบพระพุทธรเจ้า ใช้คำว่า “จงแสดงนิพพานของพระองค์” คืออย่างของพระองค์ แก่ข้าพเจ้า. แล้วพระพุทธรเจ้า ก็ ทรงแสดงนิพพานอย่างของพระองค์ คือเรื่อง ทำลายอัตตา ถอนอัตตา ทำลายกิเลส ; เพราะถ้าทำลายอัตตาเสียได้แล้วมันก็ไม่มีการกิเลส.

นี่มันเป็นหลักที่ตายตัว : ถ้าทำลายความรู้สึกว่า อัตตาตัวตนเสียได้ กิเลสไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่งอก ไม่มีที่เกิด, กรรมก็สิ้นสุด ไม่มีที่งอก ไม่มีที่ตั้ง ไม่มีที่เกิด, วัฏฏสงสารก็หยุด เพราะกิเลสดับ, กรรมดับ, ผลกรรมมันก็ต้องดับ. นี่คือเย็น, นิพพานแบบของพระพุทธรเจ้า ที่ได้ประกาศสั่งสอน แจกจ่ายอย่างเป็นแบบของพระองค์.

วิธีรู้จักนิพพาน

ถ่องฝึกจิต รู้จักฤทธิ์ของกิเลส.

นิพพานที่เย็นเพราะหมดกิเลสนี้ คุณจะเริ่มรู้จักได้โดยสังเกต อย่างที่ผมว่า พอกิเลสเกิดร้อนอย่างไร ? คุณศึกษาอย่างดีซี : พอว่างกิเลส มันไม่ร้อน มันเย็นอย่างไร ? คุณก็ศึกษาอย่างดี ทำอย่างนี้เรื่อยๆ ไปจะรู้จักกิเลส และรู้จักความไม่มีกิเลส. นี่เป็นวิธีที่จะรู้จักพระนิพพาน.

แล้วต้องรู้สึกด้วยใจของตนนะ ไม่ใช่ใครมาบอก ;

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เรื่องไครมาบอกรหรือว่ามีอยู่ในหนังสือใช้ไม่ได้ดอก. ต้องรู้สึก
ว่าเย็นหรือร้อนอยู่กับใจของตนเอง จึงจะเป็นของจริงเรียก
ว่า **สนฺทิภูจฺจโก** - เห็นได้ด้วยตนเอง. เห็นนิพพานนี้ต้องเย็น,
แล้วก็เย็นจนรู้สึกได้ด้วยตนเอง แล้วก็ เป็น **สนฺทิภูจฺจโก** : ถ้า
เป็น เรื่องนิพพาน เขาใช้คำว่า **สนฺทิภูจฺจกั** ถ้าเป็นเรื่องของ
ธรรมะ **สนฺทิภูจฺจโก**.

เย็นที่เรารู้สึกอยู่ได้ในใจนี้เป็น นิพพาน แล้วก็ เป็น
สนฺทิภูจฺจกั - รู้สึกได้ด้วยตนเอง, อกาลิก - ไม่จำกัดเวลา, ไม่
มีกิเลสเมื่อไรก็เย็นเมื่อนั้น. เอหิปสฺสติก - มาดูๆ มีพอที่ให้
คนมาดู เรียกให้มาดูว่า นี่มาดูซิ มันเย็นอย่างนี้ ; อย่างนี้ก็
เรียกว่านิพพานจริง. โอปนยิก - ไม่มีอะไรดีเท่า ในการที่จะ
เอามาไว้ในใจ. ปจฺจตฺต เวทิตพฺพ วิมฺญฺญหิ - วิมฺญฺญชนจะรู้ได้
เฉพาะตน. ถ้าอย่างนี้ก็ถูกต้องตาม **สฺวากุขาตํ ภควตา
นิพฺพานํ** คือนิพพานที่พระองค์ทรงแสดงไว้. เมื่อว่างจาก
กิเลสเรียกว่านิพพาน ชั่วคราวก็เป็นนิพพานชั่วคราว ถ้า
ถาวรก็เป็นนิพพานถาวร.

เมื่อจิตว่างจากกิเลส

จะพบนิพพาน.

ความว่างจากกิเลส เข้า, พุดกันเรื่องความว่างจากกิเลส
หน่อย. ความว่างจากกิเลสนี้มันมีอย่างธรรมชาติ, ตาม
ธรรมชาติก็ได้ คือจิตประภัสสรตามธรรมชาติ ; เมื่อยังไม่มี

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

กิเลสเกิด ตามธรรมชาติมันก็เป็นจิตประภัสสร ก็ว่างจากกิเลสโดยธรรมชาติ. นี้ก็โดยบังเอิญ เราไปอยู่ในป่าช้า หรืออยู่ในที่ที่มันทำให้กิเลสเกิดไม่ได้โดยบังเอิญ อย่างนี้ก็เรียกว่า ว่างจากกิเลสโดยบังเอิญ.

ที่นี้โดยเจตนา เราไปทำสมาธิ ทำวิปัสสนา ทำอะไร โดยเจตนาจะข่มกิเลส กิเลสไม่เกิด นี้เรียกว่า ว่างโดยเจตนา. ที่นี้ถ้าปฏิบัติสูงสุด เป็นสมุจเฉทปหาน ตัดอนุสัยหมด. นี้ก็เรียกว่า มันว่างจากกิเลสแท้จริงถาวร โดยสมุจเฉทปหาน.

ว่างไม่ถาวร ก็คือ ชั่วคราว โดยบังเอิญก็ได้ โดยเจตนาซึ่งมันมีผลเพียงครั้งคราวก็ได้ หรือโดยประภัสสรตามธรรมชาติก็ได้ ; อย่างนี้ว่างไม่ถาวร.

ถ้า ว่างถาวร ก็คือ ทำลายอนุสัยที่ทำให้เกิดกิเลสเสียหมด แล้วสภาพของจิตนั้น มันเปลี่ยนเป็นจิตที่ไม่ยอมให้กิเลสเกิดอีกต่อไป ก่อนนี้จิตมันยังเป็นสภาพที่ยอมให้กิเลสเกิดได้; เดี่ยวนี้ฝึกกันเสียใหม่ ฝึกกันเสียใหม่จนจิตมันเปลี่ยนสภาพเป็นชนิดที่ว่า กิเลสจะเกิดขึ้นมากวนจิตนี้อีกไม่ได้ มันก็ไม่มียกเลสที่จิตนี้ ก็เรียกว่า สมุจเฉทปหาน ; ความเป็นประภัสสรของจิต ก็ต่อเนื่องกันไป ไม่มีกิเลสแทรกแซง ก็ เป็นนิพพานสมบูรณ์.

นี่เรามี นิพพานชั่วคราว นิพพานตัวอย่าง หล่อเลี้ยงชีวิตไว้. ผมขอเตือนเสมอ ขอทวงไว้เสมอ ; เดี่ยวคุณ

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

จะไม่ให้ความยุติธรรม ว่ามันรอดชีวิตอยู่ได้เพราะนิพพานน้อยๆ มันหล่อเลี้ยงไว้. ฉะนั้นอย่าเนรคุณต่อนิพพานชนิดนี้ ถ้าไม่มีนิพพานชนิดนี้มาหล่อเลี้ยงไว้แล้ว เราก็คบอดหัวเป็นบ้าตายแล้ว.

เดี๋ยวนี้เราก็ยังมีปวดหัว มีนอนไม่หลับ มีโรคประสาท มีโรคจิตอยู่ เพราะว่านิพพานชนิดนี้ไม่ค่อยจะมี สำหรับคนนั้น, สำหรับบุคคลนั้น นิพพานน้อยๆ นี้มันไม่ค่อยจะมี. เพราะฉะนั้น จึงนอนไม่หลับ ปวดหัวเป็นโรคประสาท เป็นโรคจิตอย่างน่าละอายแหมะ ละอายหมา เพราะแหมะหมามันไม่เป็น.

นี่นิพพานน้อยๆ นี้แหละ มันช่วยคุ้มไว้ถึงขนาดนี้ ; ฉะนั้น เราจะ พยายามให้มันมีสภาพปกติของจิต คือไม่มีกิเลสนั้นให้มากพออยู่เสมอ ให้ความว่างกิเลสใหญ่ยาวออกไป ทั้งใหญ่ทั้งยาว จนติดต่อกันหมด ก็มีว่างมากขึ้น มีนิพพานมากขึ้น เป็นสุขมากขึ้น.

ยุคนี้คงจะทำยาก เพราะว่าสิ่งที่ เป็นข้าศึกแก่นิพพานมันมีมาก ๆ คือความเจริญแผนใหม่. ความเจริญทางวัตถุสมัยใหม่นี้ มันเป็นข้าศึกแก่นิพพาน, มันยั่วกิเลส มันส่งเสริมกิเลส. ฉะนั้นบทเรียนนี้ จึงทำยากสำหรับคนสมัยนี้ ซึ่งมีวัตถุก้าวหน้ายั่ววนกิเลสมากเกินไป ; สมัยโบราณเขาคงไม่ยุ่งยากลำบากมากเหมือนสมัยนี้ เพราะมันไม่มีสิ่งยั่วกิเลสมากเหมือนสมัยนี้.

พุทธทาสลิขิต

เมื่อไรจะได้..?

◆ ท่านอาจารย์
เมื่อไรผมจะได้ดวงจันทร์นั้น?

ตอบ : เมื่อแก่รู้ว่า
มันเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะได้,
ไม่ควรได้, ป่วยการ.

◆ เมื่อไร จะได้นิพพาน?

ตอบ : เมื่อรู้ว่า
ไม่มีอะไรที่ควรอยากได้,
ไม่มีอะไรที่ต้องได้.

ไปนิพพานทางไหน?

◆ ไปนิพพานทางไหน?

ตอบ : ไปทางทะเลตัวเอง.

◆ ไกลเท่าไร?

ตอบ : แค่น้าวา หนาคืบ
แต่คนไม่รู้ดีกว่าเดินทาง
หมื่นกัลป์แสนกัลป์

◆ ทำอย่างไร?

ตอบ : ดูทะเลดูรุปรุ่งตัวเอง
ในทุกแง่ทุกมุม
แห่ง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
สุญญตา ตถาตา.

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

แล้วเราจะยอมเป็นบ้าอายุแปดอยู่หรือ ? เราก็คต้อง
เร่งกำลังจิต กำลังอะไรให้มันว่างจากกิเลสให้ได้. อย่าให้กิเลส
มันลากหัวเราไป, หลงไหลมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่งก้าวหน้า
แห่งยุคใหม่ ยุคปัจจุบัน ; เรียกว่าเมื่อมันมีวัตถุก้าวหน้ากิเลส
มาก มันก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องเพิ่มกำลังของพระนิพพานให้
มาก ; ถ้าไม่อย่างนั้น เราก็คต้องอายุแปด แล้วก็ไปเป็นทาส
ของวัตถุนิยม มีความทุกข์ไม่สิ้นสุด นี้เรียกว่า เรื่องของ
นิพพาน มีปัญหาอย่างนี้ มีข้อเท็จจริงแก่พวกเราอย่างนี้ มี
ปัญหาอย่างนี้แก่ทุกคนในโลก.

รู้จักนิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้กับเกิด.

อ้าว, ที่นี้ก็มาพูดถึง ที่ว่า นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้ กัน
ดีกว่า ; เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ทำให้ผมถูกด่า จนไม่รู้จะด่า
กันอย่างไรแล้ว ว่าเอาพระนิพพานมาทำให้สำเร็จประโยชน์
ที่นี่และเดี๋ยวนี้. ในเมื่อเขาต้องการให้ตายแล้วเกิด, ตายแล้ว
เกิด, ตายแล้วเกิด, ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติ แล้ว
จึงจะนิพพาน. แล้วเรามาทำให้เป็นว่า ที่นี่และเดี๋ยวนี้ก็มี
นิพพาน เขาก็โกรธ ไม่รู้ว่ามันจะไปขัดประโยชน์ของเขาหรือ
อย่างไร ก็ไม่ทราบ.

เขาหาเรื่องว่า เรามาหลอกคนว่า นิพพานที่นี่และ
เดี๋ยวนี้ หรือ ทำให้นิพพานนี้ด้อยค่าลงไป เพราะทำได้ที่นี่
และเดี๋ยวนี้. เขาให้ถือว่า หมื่นชาติ แสนชาติจึงจะได้ ; ถ้า

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

อย่างนั้นคำมันก็มากซี ; พอมาทำได้ที่นี่และเดี๋ยวนี้ กลายเป็นของง่ายไป. เขาคัดค้าน ก็ดำ ; ไม่เป็นไร , เราไม่ได้ต้องการอะไรแก่คนพวกนี้ เราต้องการให้คนทั่วไปต่างหากได้รับประโยชน์จากนิพพาน.

จิตถึงนิพพานได้ ต้องละอุปาทาน.

มีหลักอยู่ว่า เมื่อใดเกิดอุปาทาน เมื่อนั้นไม่นิพพาน คือจิตของเขายึดมั่นในสิ่งใดอยู่. คุณรู้ความหมายว่า จิตของเรากำลังยึดมั่นถือมั่น เป็นตัวเป็นตนในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานไม่ได้ ; เมื่อใดจิตไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดอยู่ เมื่อนั้นนิพพานเอง เป็นนิพพานในทิฏฐธรรมนี้ด้วย.

จะเล่าเรื่องก็คือว่า มีคนที่เป็นนักคิดนักศึกษานี้ เป็นฆราวาสทั้งนั้น ไม่มีพระเลย เป็นพระอินทร์ก็มี ก็มาทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ทำไมคนจึงไม่นิพพานในทิฏฐธรรม ? คือทำไมคนจึงไม่บรรลุนิพพานในความรู้สึกของตัวเองที่รู้สึกได้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ? ทิฏฐธรรมนั้นหมายความว่า รู้สึกอยู่กับใจของตัวเอง.

เขามาถามว่า ทำไมคนจึงไม่นิพพานชนิด ที่รู้สึกอยู่กับใจเอง ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ? ทิฏฐธรรมเม - ในธรรมอันตนเห็นแล้วเทียว, คือในความรู้สึกที่ตนกำลังรู้สึกอยู่เทียว; ไม่ใช่ต่อตายแล้ว, ตายแล้วจะรู้สึกอย่างไรได้ ก็คือที่นี้และเดี๋ยวนี้.

นิพพานที่นี้และที่นั่น!

พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสตอบว่า มันเป็นอย่างนั้น, คือท่านยกมาทั้งกะบิ ทั้งระบบ เรื่อง ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ๖ อย่าง แล้วท่านก็ตรัสทีละอย่าง.

ท่านก็ต้องตรัสว่า เรื่องตานี้ เห็นรูปก่อน เป็นเรื่องแรก. รูปที่ตาเห็นนั้น เป็น **อิฏฐา** แปลว่า นำปรารถนาอย่างยิ่ง. **กนฺตา** - ยั่วให้เกิดความรัก. **กานดา** เป็นภาษาไทย มาเป็นกานดา, นางกานดาคือนางสาวที่น่ารัก. **กนฺตา** - น่ารักอย่างยิ่ง. **มนาปา** - นำพอใจอย่างยิ่ง. **ปิยรूปา** - มีลักษณะน่ารัก, **กามุปสนฺหิตา** - เป็นที่เข้าไปตั้งอาศัยแห่งกาม. รูปชนิดนั้นเป็นที่เข้าไปตั้งอาศัย แห่งกาม คือ **ความใคร่, รชนียา** - ย่อมจิต.

รูปนั้น **อิฏฐา, กนฺตา, มนาปา, ปิยรૂปา, กามุปสนฺหิตา, รชนียา**; หมายความว่า รูปนั้น นำใคร่ นำรัก นำพอใจ ลักษณะชวรรัก ก็เป็นที่เข้าไปตั้งแห่งความใคร่ แล้วก็ย่อมจิตจับจิตอย่างยิ่ง รูปนั้นมีลักษณะอย่างนั้น.

ที่นี้ บุคคลนั้นเห็นเข้าแล้ว ; ถ้าเขาชอบใจอย่างยิ่ง **อภิณหฺนฺตติ** - ชอบอย่างยิ่ง, **อภิวตฺติ** - พร่ำสรรเสริญอยู่อย่างยิ่ง. พร่ำสรรเสริญ; ก็คุณนึกดูว่า พอมันถูกใจอะไร อร่อยอะไรนี้ มันทำเสียงสุดปากบ้างอะไรบ้างนี้ ; **อภิวตฺติ** - พร่ำสรรเสริญ เหมือนกับคนบ้า เพราะสิ่งนั้นมันอร่อย มันสวย. แล้วก็ **อชฺโฆสย สิกฺขตฺติ** - ผังจิตใจเข้าไปหมกอยู่ในสิ่งนั้น.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

อย่าฟังแต่เสียงนะ คือนึกถึงของจริงที่มันสวยอย่างยิ่ง, แล้วมันก็เพลินอย่างยิ่ง, แล้วมันก็พรวดแสดงทางปากนี่, ว่าพอใจอย่างยิ่ง, แล้วจิตมันก็ฝังลงไป在那สิ่งนั้นอย่างยิ่ง, คือกายมันก็เป็นไป วาจามันก็เป็นไป จิตมันก็เป็นไป ในทางที่จะเข้าไปหลงไหลในสิ่งนั้น. นี้เรียกว่า เขามัน เพลิดเพลิน พรวดสรรเสริญ เมามาก อยู่อย่างนี้ละ.

วิญญานของเขา ก็เป็นวิญญานที่กิเลสเหล่านั้นเข้าไปอาศัยแล้ว, กิเลส คือความรัก ความหลงไหล ความกำหนดเข้าไปอาศัยอยู่ในจิตของเขา ในวิญญาน ในจิตของเขา. นี้ความที่จิตมันถูกกิเลสเข้าไปอาศัย นี้ก็เรียกว่า อุกาทาน - ยึดมันถือมัน ว่าสวย ว่าหญิง ว่าชาย, ว่าอะไรก็ตาม แล้วก็ของกู เพื่อตัวกู, เพื่อของกู นี้เรียกว่าอุกาทาน. ความที่วิญญานนั้นถูกกิเลสเข้าไปอาศัยแล้ว กิเลสมันไปจับจิตนั้นแล้ว ก็คือจิตมันก็ฝังอยู่ในอารมณ์นั้น นี้เรียกว่า อุกาทาน. ผู้ที่มีอุกาทาน ไม่ปรินิพพาน ในความรู้สึกของตน คือในทิฏฐธรรม ไม่นิพพาน.

อ้าว, ทีนี้ก็ไปเปรียบเอาเองในทางที่ตรงกันข้าม : เมื่อรูปที่มันนำใคร นำรัก นำพอใจ เป็นที่ตั้งแห่งกาม ย่อมจิตย่อมใจมาถึงเข้า. ทีนี้คนคนนั้น หรือภิกษุนั้นก็ตามมีธรรมะพอ มีสติปัญญาพอ เขาก็เห็นว่า โอ้ย! มันแค่นั้นแหละ, มันเท่านั้นแหละ, มันปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ อย่างนั้นแหละ.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

ถึงแม้ว่านารักนี้มันก็เป็นเรื่องที่เขาสมมติ รู้สึกอย่าง
นี้ว่านารัก มันเห็นเป็นอย่างนั้นเอง. แล้วยังเห็นลึกไป โดย
รายละเอียดอะไรก็ได้ ว่า ไม่เที่ยง ว่า อนัตตา ว่า เป็นทุกข์ ;
เมื่อคนๆ นี้เขามีความรู้พอ เขาจะศึกษามาอย่างไร ก็ไม่ได้
พูดโดยรายละเอียด. แต่คนๆ นี้เขามีความรู้สึกพอ มีสติพอ
มีปัญญาพอ เขาก็ไม่หลงเพลิดเพลिन ไม่หลงพรั้าสรรเสริญ
ด้วยปาก ใจของเขาก็ไม่ผิงลงไป.

เมื่อเป็นอย่างนี้ วิญญาณหรือจิตของคนๆ นั้นก็ไม่
ถูกกิเลสอาศัย, กิเลสไม่เข้าไปอาศัยได้ในจิตนั้น นั่นคือไม่มี
อุปาทาน ผู้ที่ไม่มีอุปาทาน ย่อมปรินิพพานในทิวฏฐธรรม
ในความรู้สึกของตนเองที่นี้และเดี๋ยวนี้.

มันสำคัญอยู่ที่คำว่า“อุปาทาน”; อย่าให้เป็นตัวภาษา
หนังสือจดไว้ในสมุด หรือหูฟังว่า อุปาทาน ; ไม่พอ, ไปรู้จัก
อุปาทานที่เรามีอยู่จริง. ทุกๆ คนมีอยู่จริง มีอุปาทานในรูปที่
เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในเสียง ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในกลิ่น ที่
เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ในรส ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, สัมผัสผิวหนัง
ที่เป็นที่ตั้งแห่งกาม, ความรู้สึกหรือสัญญา อะไร ที่มันเป็นที่
ตั้งแห่งกามในใจนี้.

ส่วนใหญ่ ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ มันเป็น
เรื่องเพศตรงกันข้าม ทั้งนั้นแหละ, ของเพศตรงกันข้ามทั้ง
นั้น : รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ัมมมารมณฺ์ ที่เนื่องกัน

พุทธกาลสลีปิต

ทำไมทางไปนิพพาน จึงยาวนัก..?

◆ เพราะความโง่ (อวิชชา)
ในหัวของเรา
มันยาวมากนั่นเอง.

◆ พยายามหดความยาว
ของความโง่ในหัวของเรา
ให้สั้นเข้าเกิด
ทางไปนิพพานก็จะสั้นเข้ามา
เองเป็นแน่นอน.

◆ หดอวิชชา โดยการศึกษา
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
กระทั่ง สุตญญตา ตถาตา
ให้แท้จริง มากเข้า
พระนิพพานก็จะสั้นเข้ามา
โดยไม่ต้องสงสัย !

◆ พอเห็นจิตประภัสสร
นิพพานชั่วคราว
ก็มีอยู่เป็นระยะๆ
พอเห็นตถตา
นิพพานก็อยู่ที่นี้-เดี๋ยวนี้.

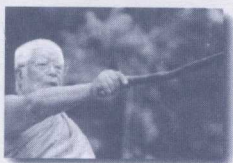
นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

อยู่กับเพศตรงกันข้ามนี้ จับจิตยิ่งกว่าสิ่งใด, เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานยิ่งกว่าสิ่งใด ฝ่ายหญิงก็เป็นแก่ชอายุ ฝ่ายชายก็เป็นแก่หญิง นั่นอุปาทานมันมาจาก ๖ ประการนี้ ที่มันมีอำนาจรุนแรง.

แล้วเราก็ไปดูของจริงซิ ; อย่าดูตัวหนังสือ, ดูของของจริงนั้น, ดูที่มันเกิดแก่ใจของเราจริงๆ เราก็จะรู้จักอุปาทาน. เราจะรู้จักว่า พอมีอุปาทานแล้ว จิตใจนี้เหมือนกับถูกอัดไว้ด้วยไฟ, บอกไม่ถูกต้อง มันเหมือนกับว่าถูกตีมถูกแทง ถูกเผา ถูกกลืน ถูกมัด ถูกครอบงำ ถูกอะไรทุกอย่าง ; มีอุปาทานก็ไม่นิพพาน คือไม่ว่างไม่เย็น. ทีนี้ ถ้าจิตใจมันเป็นอิสระ มันไม่เป็นอย่างนั้นได้ มันก็ว่าง มันก็เย็น

ต้องควบคุม รู้ทันผัสสะและเวทนา เพื่อไม่เกิดอุปาทาน.

นี่นิพพานที่นี่ และเดี๋ยวนี้ มีได้เพราะเราสามารถควบคุมสิ่งที่มาสัมผัสด้วย ไม่ให้สร้างความเพลิดเพลิน พร่าสรรเสริญ หรือเมามหก ขึ้นมาในใจเราได้ มีเท่านั้น ถ้าคุณทำได้ เรื่องนิพพานนี้ก็จริง ไม่ใช่ของพูดไว้พูดเฉยๆ ไม่หลอกใคร. เราก็จะเป็นพุทธบริษัทจริง เพราะเรารู้จักนิพพานและเราทำให้มีนิพพาน เสวยรสของพระนิพพานได้ ฉะนั้น ก็ไปต่อสู้กับสิ่งที่มากกระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ; เอาชนะได้ ไม่มีการตกลงไปเป็นทาสของสิ่งนั้น ก็

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เรียกว่าไม่มีอุปาทานผูกพัน ; เมื่อนั้นก็นิพพาน คือว่างจากกิเลส, แล้วก็เย็นอยู่ตามธรรมชาติของจิตประภัสสร. นี่นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ มันเป็นอย่างนี้.

ถ้าจะเกี่ยงให้ บำเพ็ญบารมี หมิ่นชาติ แสนชาติก็ได้ เพราะว่าเกิดตัวกูในอารมณ์ครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่ง เดือนหนึ่งอาจเกิดได้หลายร้อย ปีหนึ่งอาจเกิดได้หลายพัน หลายหมื่น ยี่สิบสามสิบปีก็เกิดได้หลายแสน พอแล้ว, พอแล้ว อย่าให้มันมากกว่านั้นเลย มันควรจะเข็ดหลาบแล้ว นี่ บำเพ็ญบารมีกันหมิ่นชาติแสนชาติ ได้ก่อนแต่ที่จะเข้าโลง มันก็ไม่ค้ำกันดอก.

หลักที่เขาว่า ให้บำเพ็ญบารมีหมิ่นชาติ แสนชาติ เสียก่อนจึงจะนิพพาน ; ของเราปฏิบัติได้อย่างนี้, แต่ของเขามันจะเหลวคว้าง. เขาต้องรอเข้าโลงแล้ว หมิ่นครึ่ง แสนครึ่ง เดียวก็ลืมหืมต ขี้เกียจพูดกัน เข้าโลงตั้งแสนครึ่ง ; เราไม่ทันจะเข้าโลงสักที เรามีกการเกิดตาย แห่งตัวกูนี้ ตั้งแสนครึ่งเหมือนกัน.

เป็นอันว่า มันไม่ขัดกันละ, ที่ว่าจะต้องสร้างบารมีแสนชาติจึงจะนิพพาน ถูกแล้ว; แต่ว่าที่นี้และเดี๋ยวนี้ เราสร้างได้ แสนชาติ, แล้วหลังจากนั้นมันมีการเข็ดหลาบ มันฉลาดพอที่จะทำไม่ให้เกิดกิเลสเกิด คือเราทำอยู่ตลอดแสนชาตินั้นแหละ ไม่ให้เกิดกิเลส อนุสัยลด ๆ ๆ เดี่ยวนี้หมดอนุสัย กิเลสเกิดไม่ได้ มันก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์.

นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

ฉะนั้น เมื่อคุณบังคับความรู้สึกได้ครั้งหนึ่ง เมื่อนั้นแหละคือสร้างบารมีครั้งหนึ่ง. ถ้าคุณปล่อยจิตไปตามอารมณ์ ก็เพิ่ม ๆ ๆ บวก ๆ ๆ อนุสัยบังคับจิตไว้ได้ ภูไม่ไปร่อยกับมึง บังคับจิตไว้ได้อย่างนี้ทีหนึ่ง มันลบ ๆ ๆ ๆ หนึ่ง ๆ ๆ อนุสัยมันเป็นลบ ; ไม่เท่าไรมันก็หมด มันไม่มีพื้นฐาน รากฐาน ไม่มีเดิมพันที่จะเกิดกิเลส ก็เป็นนิพพานโดยสมบูรณ์

ระวัง ทำให้อุปาทานลดลง จะถึงนิพพานโดยลำดับ.

นี่พูดกันในชีวิตประจำวัน คุณจะต้องถือเป็นเรื่องประจำวัน ; เพราะว่าเรื่องที่จะมาให้เกิดกิเลสมันมาทุกวัน ๆ เรื่องที่จะกำจัดมันเสีย ก็ต้องเป็นเรื่องทุกวัน ๆ ประจำวัน ; อย่าได้ไปหลงรัก หลงเพลิดเพลิด พร่ำสรรเสริญ เมาหมก ; จิตไม่ถูกกิเลสอาศัย ไม่มีอุปาทาน ก็จะเป็นนิพพานในทิวภรรรมอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้. นี่คือ เรื่องนิพพาน.

อ้าว, ตอนท้ายนี่อยากจะพูดอีกนิดหนึ่งว่า นิพพานนี้ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์ ; พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าอย่างนั้น ลหุชา มุชา นิพพุตติ ภูณชมานา - ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์กับใคร. นี่น่าจะขอบใจนิพพานหรือพระพุทธเจ้า ไม่เรียกร้องอะไร, ไม่เรียกคิดค่าอะไร.

ระวังอย่าให้อุปาทานเกิดขึ้น มันก็เป็นนิพพานเอง ไม่ยากลำบาก ไม่เหลือวิสัย แล้วก็ไม่ต้องสตางค์, แล้วก็ทำให้

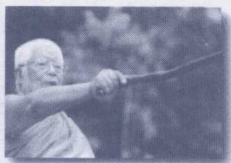
นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้!

เสร็จเสียก่อนเข้าโลง. ผมจึงพูดคำขึ้นมาใหม่อีกคำหนึ่งว่า “ตายก่อนตาย คือนิพพาน” ; แต่ผมก็ได้ยินมาจากคนเฒ่าคนแก่อีกทีหนึ่ง ผมลืมเสียแล้วว่าใครพูด คือมันเนื่องกันมากับที่ว่า สวรรค์ในอก นรกในใจ นิพพานอยู่ที่ตายก่อนตาย.

นี่ปุ่ยาตายายของเราไม่ใช่เล่น สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ ; ไม่เรียกว่าอยู่ใต้ดิน อยู่บนฟ้าอะไร เหมือนที่เขาพูดกันแต่ก่อน. แล้ว นิพพานนั้นอยู่ที่ตายเสียก่อนตาย คือตัวกูๆ ที่เคยเกิดวันละหลายๆ หน ให้มันตายสนิทเสียก่อน แต่ที่ร่างกายนี้จะตายเข้าโลง มันยิ่งแสดงว่า ที่นี่และเดี๋ยวนี้; ก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย จะเข้าโลง ตัวกูของกู แห่งอุปาทาน ให้มันหมดเสียก่อน นั่นแหละคือนิพพาน.

นิพพานคือตายเสียก่อนตาย ทำได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ แล้วก็ให้เปล่า ไม่คิดสตางค์ ใครยังไม่เอาอีก คนนั้นโง่ก็มากน้อยไปคำนวณเอาดู.

นี่ผมพูดเรื่องที่ผมถูกด่าให้คุณฟัง. พอผมพูดว่า “นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้” แล้วก็ถูกด่า, แล้วมันเปลี่ยนไม่ได้. จะด่าก็ด่าไปเถอะ มันเป็นเรื่องจริง อย่างนี้ มีหลักฐานในพระพุทธภาษิตอย่างนี้ ก็มีการทดสอบด้วยใจจริงอย่างนี้ ; แล้วมันก็เห็นชัดๆ อยู่อย่างนี้ เป็น สันติภูริโก อยู่อย่างนี้. มันก็คงสภาพอย่างนี้ไว้, ก็คงพูดว่าอย่างนี้ : นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้.

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้!

เอาไปศึกษาเพิ่มเติมความรู้เรื่องพุทธศาสนาให้เต็ม. ผมบอกมาแล้วแต่ครั้งต้น ครั้งแรกว่า ผมจะเลือกสรรมาแต่ เรื่องที่จำเป็น เป็นเนื้อหา เป็นสาระ ทั้งหมดทั้งสิ้น ตั้งแต่ต่ำ จนถึงสูงที่สุด มาพูดด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำ ; อย่างที่ผมกำลัง ทำอยู่นี้.

เรื่อง“นิพพาน”นี้จะพูดกันเป็นเดือนๆ ก็ได้ ; แต่นี้ เอามาแต่เนื้อหาสาระ หัวข้อที่เป็นหลัก มันก็พูดเดี๋ยวนี้ชั่วโมง กว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้, แล้วก็คาบเกี่ยวไปถึงเรื่องอื่น ด้วย ที่มันคาบเกี่ยวกันอยู่เป็นธรรมดา, อะไรเป็นเหตุให้ไม่ นิพพาน อะไรเป็นเหตุให้นิพพาน ก็ต้องพูดถึงด้วย

เอาละเลิกกันทีนะ เลิกว่านิพพานนี้เหลือวิสัย นิพพานไม่มีประโยชน์ นิพพานจิตขีด นิพพานต้องรอเข้า โลงหมิ่นหน แสนหน นี่เลิก. เอาเป็น นิพพานที่นี้และเดี๋ยว นี้ ก็จะเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง, มีพระนิพพานได้จริง. มี พุทธศาสนาจริงคือมีนิพพาน เป็นพุทธบริษัทจริง คือรู้เรื่อง นิพพาน.

อ้าว, ขอยุติการบรรยายชั่วโมงนี้ไว้เพียงเท่านี้ แล้วก็ ปิดประชุม.

(ธรรมบรรยาย ชุด “มหาวิทยาลัยต่อทางสุนัข” ครั้งที่ ๔
แสดงแก่พระภิกษุราชภัฏ ณ สวนโมกขพลาราม - ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๓)

พุทธทาสลิขิต

บุญกลายเป็นบาป

- ◆ บุญจะกลายเป็นบาป
เมื่อมีความยึดมั่นถือมั่น.
- ◆ แม้จะเป็นบาปคนละชนิด
มันก็กัดเจ้าของ โดยเท่ากัน.
- ◆ เป่นเดียวกับบนรถทุกขุม
ร้อนเหมือนกันหมด.

เราไม่มีปัญญา ที่จะมีเงินถึงล้าน

- ◆ เราไม่มีปัญญา
ที่จะมีเงินถึงล้าน
แต่เราก็สามารถทำประโยชน์
อันมีค่าถึงร้อยล้านพันล้านอยู่
- ◆ อย่าไปมัวหาเงินอยู่เลย
มาทำประโยชน์กันดีกว่า
นั่นคือ ทำให้เพื่อนร่วมโลก
ของเรารู้จักดับทุกข์
หยุดเห็นแก่ตัว.

“.....เรามีนิพพานน้อยๆ ได้อยู่ตลอดเวลา, แล้วจะทำให้เต็มให้สมบูรณ์ได้ ที่นี่และเดี๋ยวนี้ คือเราเป็นอยู่อย่างที่เกิดกิเลสไม่เกิด, กิเลสเกิดได้อย่างไรเรารู้เท่าทัน, เรามีสติปัญญา ป้องกันและทำลายไม่ให้เกิดกิเลสเกิด.....”

“.....เลิกกันทีนะ เลิกว่านิพพานนี้เหลือวิสัย นิพพานไม่มีประโยชน์ นิพพานจืดจืด นิพพานต้องรอเข้าโลงหมั่นहन แสนहन นี่เลิก. เขาเป็น นิพพานที่นี่และเดี๋ยวนี้ ก็จะเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง, มีพุทธศาสนาจริง.....”

พุทธทาส อินทปัญโญ